

Jaarboek Oranje-Nassau 2014

ONDER REDACTIE VAN

Dr. C.R. van den Berg
Prof. em. dr. S. Groenveld
Drs. J.A.H.M. de Klerk (beeldredactie)
Drs. G.J. van der Meer Mohr
Drs. P.A. van der Ploeg

EINDREDACTIE

Drs. P.L. Lekkerkerk

Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau
Den Haag 2014

Jim van der Meer Mohr

HET PORTRET VAN KONING WILLEM I DOOR JOSEPH DUCQ, 1820

Het is vrijwel onbekend, het portret dat Joseph Franciscus Ducq (1762–1829) in 1820 heeft gemaakt van koning Willem I (1772–1843). Het stuk is nog steeds te zien in het stadhuis van Brugge, als bruikleen van de collectie van het Groeningemuseum in Brugge.¹

Ietwat streng kijkend staat de koning in een vertrek, door Ducq ten voeten uit weergegeven, gekleed in uniform met witte broek en laarzen, met de rode met hermelijnenbont gevoerde mantel van de hertogen van Brabant over zijn schouders. Op de mantel prijkt de ster van Ridder-Grootkruis van de door hem ingestelde Militaire Willemsorde; onder zijn uniformjas is de bijhorende sjerp zichtbaar. Links heeft Ducq een balustrade geschilderd van waaruit een doorkijkje is op de Halletoren, het belfort van Brugge. Het portret is uitgevoerd op de traditionele wijze, zoals die sinds de zeventiende eeuw gangbaar is bij dit soort portretten.

De kunstenaar, Joseph Franciscus Ducq, was afkomstig uit Ledegem, een dorpje in West-Vlaanderen, en heeft zijn eerste lessen in tekenen en schilderen gehad bij de Brugse kunstenaar Paul de Cock (1724–1801) die les gaf aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten van Brugge. Hierna, in 1786, is Ducq in de leer gegaan bij de neoclassicistische schilder Joseph-Benoît Suvée (1743–1807), die van 1779–1792 atelier hield in Parijs en daar leraar was aan de Académie Royale de Peinture et Sculpture. In 1800 eindigde Ducq met de nu beroemde Jean Auguste Dominique Ingres gelijk op de tweede plaats bij de Prix de Rome met *De terugkeer van Scipio's zoon*. Dit schilderij toont duidelijk de invloed van het neoclassicisme. Ducq heeft, voordat hij zich definitief in Brugge vestigde, lange tijd in het buitenland gewerkt, o.a. in Parijs, Rome en Florence. In 1815 kwam hij uit Parijs terug naar Brugge. Daar heeft hij tot zijn dood gewoond en gewerkt. In 1815 werd hij benoemd tot directeur en eerste leraar van de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten van Brugge; kort daarop volgde zijn aanstelling als hofschilder van koning Willem I.

Ducq was behalve als portrettist ook actief als historieschilder. In de collectie van de Prins van Oranje, de latere koning Willem II, was het schilderij *Hubert van Eyck brengt Antonello da Messina in het atelier van Jan van Eyck*; dit stuk is helaas bij de paleisbrand van 1821 verloren gegaan.²

Op zijn portretten heeft Ducq de voorgestelden behalve als halfportret ook vaak ten voeten uit weergegeven. Uit 1818 dateren bijvoorbeeld twee levensgrote portretten die Ducq heeft gemaakt ter gelegenheid van het huwelijk van Charles Louis Guillaume Joseph Baron de Keverberg de Kessel (1768–1841) en diens tweede (Engelse) echtgenote Mary Lodge (1794–1879).³ Op deze portretten heeft Ducq de man ten voeten uit staand in een vertrek afgebeeld en de vrouw ten voeten

Joseph Franciscus Ducq (1763–1829), *Portret van Koning Willem I*, olieverf op doek, 1820.

Brugge, Groeningemuseum in bruikleen aan Stadhuis te Brugge. Foto: Lukas/Art in Flanders VZW.

Jean-Jacques de Langhe (1800–1865), *Portret van koning Willem I*, olieverf op doek, 1827. Paleis Het Loo, langdurig bruikleen van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau.

uit leunend op een vensterbank bij een raam met een doorkijkje op een park. Deze twee portretten zijn bijna even groot als het portret dat Ducq van de koning heeft geschilderd. Iets kleiner, maar ook ten voeten uit, zijn de twee portretten die Ducq heeft gemaakt van de legerarts Isaac de Meyer en zijn vrouw Colette Versavel.⁴ De Meyer is staand in een landschap weergegeven, gekleed in het uniform van hoofdarts van het Nederlandse leger. Zijn vrouw is staand in een binnenplaats met zuilen afgebeeld, met op de achtergrond een doorkijk op een tuin. Mogelijk zijn ook deze twee portretten besteld ter gelegenheid van hun huwelijk.

Interessant is in dit opzicht ook het vrij kleine portret waarop Ducq de aquarellist en graveur Joseph-

Charles de Meulemeester (1774–1836) heeft uitgebeeld.⁵ Ten voeten uit is De Meulemeester weergegeven, staand in een gang, terwijl hij een prent in de hand houdt, leunend op zijn linkerbeen. De Meulemeester is evenals Ducq in de leer geweest bij Suvée.

In navolging van Brussel wilde ook het stadsbestuur van Brugge een portret van koning Willem I hebben. Het heeft hiertoe een verzoek ingediend bij de koning. Op 13 mei 1819 liet de Minister van Onderwijs weten dat “Z.M. bereid is te poseren voor de heer Ducq, en er haar kostbare tijd voor over heeft.”⁶ Zo kreeg Joseph Ducq dus de opdracht, en in 1820 heeft de koning voor hem geposeerd.

In dit portret van Willem I door Ducq is de koning op dezelfde wijze gekleed als op het portret dat Joseph Paelinck (1781–1839) in 1819 in Brussel heeft geschilderd, met dat verschil dat Willem I op het Brusselse portret de kroningsmantel draagt en niet de mantel van de hertogen van Brabant.⁷ Dit portret is thans in het Rijksmuseum te Amsterdam. Uit 1816 dateert een ander portret van Paelinck waarop Willem I is weergegeven;⁸ ook hier is de koning in uniform afgebeeld, doch nu zonder mantel. Dit portret, dat als pendant is geschilderd bij het iets grotere portret van zijn echtgenote Wilhelmina van Pruisen, is op Paleis Het Loo. Later, in 1827 kreeg Jean-Jacques de Langhe in Leper de opdracht de koning te portretteren. Dit fraaie portret maakt sinds enkele jaren deel uit van de collectie van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau.⁹ Kennelijk was er in veel steden behoefte aan een dergelijk staatsieportret.

Joseph Ducq heeft een fraai portret van onze eerste koning geschilderd, dat goed past in de reeks van de vele portretten die er van deze vorst in Noord- en Zuid-Nederland zijn gemaakt. Hopelijk leidt deze kleine bijdrage over dit portret tot een overzicht van alle portretten die er in Zuid-Nederland van de eerste koning zijn gemaakt.

Noten

- 1 Joseph Franciscus Ducq, *Portret van Koning Willem I*, 1820. Olieverf op doek, 224 x 175 cm. Brugge, Groeningemuseum, inv.nr. OOOGR00448.I.
- 2 Zie voor de biografische gegevens van Ducq: E. Bénézit, *Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs*. Parijs, 1976 (9e Ed.), III, p. 710, en S. Janssens en P. Knolle, *Joseph Benoît Suvée en het neoclassicisme*. Brugge 2007, p. 32, 42, 43.
- 3 Joseph Franciscus Ducq, *Portretten van Charles Louis Guillaume Joseph Baron de Keverberg de Kessel en Mary Lodge*, 1818. Beiden olieverf op doek, 212 x 145 cm. Brugge, Groeningemuseum, inv.nr. 1991GRO0010.1a en 1991GRO0010.1b. Zie voor deze portretten ook: Janssens en Knolle (noot 2), p. 102-103, nrs. 25 en 26 met afb. op p. 104-105.
- 4 Joseph Franciscus Ducq, *Portretten van Isaac J. de Meyer en Colette Versavel*. Beiden olieverf op doek, 109,5 x 145,3 cm. Gent, Museum voor Schone Kunsten, inv.nr. 1941-Q en 1941-R.
- 5 Joseph Franciscus Ducq, *Portret Joseph-Charles de Meulemeester*, ca. 1813 Olieverf op doek, 45 x 65 cm. Brussel, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, inv.nr. 2563.
- 6 A. Janssens de Bisthoven, ‘Gids van het stadhuis’, 600 jaar Brugs Stadhuis 1376–1976. Tentoonstelling onthaalcentrum bank Brussel Lambert. Brugge 1976, p. 81.
- 7 Joseph Paelinck, *Portret van Koning Willem I*, 1819. Olieverf op doek, 229 x 155,5 cm. Amsterdam, Rijksmuseum, inv.nr. C1460.
- 8 Joseph Paelinck, *Portretten van Koning Willem I*, 1816. Olieverf op doek, 216 x 149 cm. Collectie Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau, in langdurig bruikleen aan Paleis Het Loo, Apeldoorn, inv.nrs. SC413.
- 9 Jean-Jacques de Langhe, *Portret van Koning Willem I*, 1832. Olieverf op doek, 73,8 x 59,5 cm. Apeldoorn, Paleis Het Loo, inv.nr. A9036, in langdurig bruikleen van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau.